

COVID-19 VA HOMILADORLIK

Haydarova Nigora Bahodirovna

Abu Ali ibn Sino nomidagi Buxoro davlat tibbiyot instituti
<https://doi.org/10.5281/zenodo.10441187>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 20-December 2023 yil
Ma'qullandi: 25- December 2023 yil
Nashr qilindi: 29- December 2023 yil

KEY WORDS

COVID-19, homiladorlik, fetoplatsentar yetishmovchilik, respirator distress sindromi, D-dimer, tromboz

ABSTRACT

Koronavirus infeksiyasi o'tkir respirator kasallik bo'lib, u yuqori nafas yo'llarining yallig'lanishi va sust namoyon bo'ladigan umumiy zaharlanish belgilari bilan kechadigan kasallikdir. Hozirgi vaqtda COVID-19 infeksiyasining klinik ko'rinishlari va perinatal natijalari bo'yicha cheklangan ma'lumotlar mavjud. COVID-19 ayniqsa homilador ayollar uchun xavf omilidir.

COVID-19ning qo'zg'atuvchisi pnevmoniya (COVID-19) uchun mas'ul bo'lgan koronavirus oilasiga mansub bo'lib, tezda SARSga aylanadi. COVID-19 koronavirus bilan infeksiyalanishda yo'ldoshdagi birlamchi patomorfologik o'zgarishlar, bazar plastinkani qoplagan trofoblastlarda va detsidual hujayralarda rivojlanadi.

Bunda asosiy o'zgarishlar bu hujayralarning yadrolari kattalashishi va shaklining o'zgarishi, xromatinning tartibsiz joylashishi bilan namoyon bo'ladi.

Koronavirus ta'siridagi distrofik va destruktiv o'zgarishlar yo'ldosh to'qimasida mavjud ikkilamchi invalutiv jarayonlarni tezlashtirib, yo'ldoshning bir qancha funksiyalarining buzulishiga sabab bo'ladi.

Pnevmoniya onalar o'limining bilvosita sabablari tarkibida uchinchi o'rinni egallaganligi sababli homilador ayollar alohida e'tibor talab qiladigan aholi guruhidir [1,2,3].

Ammo afsuski, faqat o'pka SARS-CoV-2 ta'sir qiladigan yagona organ emas. Deyarli barcha organ va sistemalar, shu jumladan yurak-qon tomir tizimi, nafas olish tizimi, oshqozon-ichak trakti ham patologik jarayonga ishtirok etadi. Homiladorlik davrida immunitet tizimidagi o'zgarishlar ayolning og'ir kasalliklarga jumladan, virusli infeksiyalar bilan kasallanishiga sabab bo'ladi [4, 5]. Homiladorlikning ikkinchi yarmidan boshlab yurak-qon tomir tizimida o'zgarishlar yuzaga kelishi natijasida trombin shakllanishining kuchayishi va ortishi bilan tomir ichida yallig'lanish jarayonining yuzaga keladi va giperkoagulyatsiya kuchayadi.

COVID-19 homiladorlik jarayonini murakkablashtirib, homilada respirator distress sindromini, erta tug'ruq xavfini, platsentar yetishmovchilikning rivojlanishini va perinatal yo'qotishlar xavfini keltirib chiqaradi [6, 7, 8].

Yangi koronavirus infeksiyasi patogenezida yetakchi o'rinni intoksikatsiya sindromi egallaydi, uning og'irligi kasallikning og'irligini, asoratlarning paydo bo'lishini va kasallikning natijasini belgilaydi [9,10]. Ko'p hollarda toksinlar to'planadigan joy oshqozon-ichak traktidir [11, 12]. Enterosorbentlardan foydalanish, masalan, kolloid kremniy dioksidi, intoksikatsiyani kamaytirishga yordam beradi va shunga mos ravishda kasallikning prognozini yaxshilaydi.

Italiyalik olimlar COVID-19 ni «tomirlar ichidagi tarqalgan koagulyatsiya (tromboz)» deb ta'kidlaydilar. Shuningdek, bu kasallikda qon quyiladi, quyilgan qon esa o'pkadakislorod bilan to'yina olmaydi, degan fikrni bildiradilar. COVID-19 da yuzaga keladigan qon reologiyasi buzilishi, intoksikatsiya tufayli yurak qon-tomir tizimi va boshqa organlardatizimli o'zgarishlar kuzatilishinitekshiruvlar asosida ta'kidlaydilar. [13, 14]

COVID-19 bo'yicha ekspertlarning aniqlashicha, koronavirusdan sog'ayish davrida, kasallikning og'ir kechishidan so'ng fibroz o'zgarishlar o'pkada kuzatilib, o'pka faoliyatida nafas olish jarayoni tiklanib, hansirash o'tib ketishi kasallanish darajasiga bog'liq holda kechadi.

COVID-19 bilan kasallangan homilador ayollarda eng ko'p zararlanadigan a'zo platsenta bo'lib hisoblanadi va virus platsentaga gematogen yo'l orqali o'tadi. Yo'ldoshning gematogen infeksiyalanishi eng avvalo vorsinkali xorionning zararlanishi-villuzit ko'rinishida namoyon bo'ladi. Bundan tashqari yo'ldosh gematogen yo'l bilan zararlanganda uning ona va homila tomonidagi tomirlar ham zararlanadi. Bu esa ekstraplatsentar pardalardagi qon aylanishning buzilishiga olib keladi. [15, 16]

Tadqiqot materiallari va usullari. 2020-yilda homiladorligi 35 hafta va undan ortiq bo'lgan 80 nafar homilador ayol ko'rikdan o'tkazilib, ikki guruh tashkil etildi. 1-guruhga koronavirus infeksiyasi bilan kasallangan homilador ayollar, tug'ruqdagi ayollar, tug'ruqdan keyingi ayollar va standart davolash buyurilgan 35 nafar bemor (o'rtacha yoshi – 30,5 kiritilgan. 2-guruh 40 nafar nisbatan sog'lom homilador ayollardan iborat bo'ldi (o'rtacha yoshi – 30,0 [22,0; 35,0]yosh). [17, 18]

Ikkala guruhda ham trombos ko'rsatkichlari o'rganildi. Klinik - febril davrning davomiyligi, taxikardiya, holsizlar, bosh og'rig'i va Kalf-Kalif bo'yicha gematologik - leykotsitlar intoksikatsiyasi indeksi (LII), neytrofillar va limfotsitlar nisbati (NL) [19,20].

Endogen intoksikatsiya va tizimli yallig'lanish reaksiyasi ko'rsatkichlari o'rganildi. C-reaktiv oqsil (CRP) kontsentratsiyasi ishlab chiqaruvchilarning protokoliga ko'ra, Bering Marburg GmbH, Dade (Germaniya - AQSh) nefelometri yordamida yuqori sezgir usul bilan aniqlandi. Interleykin-6 (IL-6) kontsentratsiyasini aniqlash uchun - Eurogenetics (Belgiya) reagentlari to'plami. Qondagi o'rtacha massa molekularining (MCM) kontsentratsiyasi N.I. tomonidan o'zgartirilgan ekstraksiya-spektrofotometrik usul bilan aniqlandi.

Homiladorlikning borishi ham baholanadi. Mavjudligi yoki yo'qligi: kamqonlik va uning darajalari, homila rivojlanishining kechikishi, erta tug'ilish xavfi, fetoplasentar yetishmovchilik hisobga olindi. Amniotik suyuqlik miqdori va zararlanish asoratlari baholandi. Har ikki guruhdagi yangi tug'ilgan chaqaloqlarning kardiokografiyasi, davolanishdan oldin va keyin Doppler tadqiqotlari natijalari va fotometrik parametrlari hisobga olindi [21].

Tadqiqotlarning barcha natijalari Statistika 10.0 dasturlari (StatSoft Inc., AQSH) yordamida statistik tahlildan o'tkazildi, ular orqali Student testi, farqlarning ahamiyati va arifmetik o'rtachaning o'rtacha va xatosi ($M \pm SD$) aniqlandi. Xarakteristikalar normal

taqsimlangan holda hisoblanadi. Tarqatishning normalligini aniqlash uchun Shapiro-Uilk testi ishlatilgan; ushbu ishda o'rganilgan va tavsiflangan barcha parametrlar normaga yaqin taqsimotga ega edi. Sifat ko'rsatkichlari bo'yicha mutlaq va nisbiy chastotalar (kuzatishlar umumiy soniga nisbatan%) ham hisoblab chiqildi. Farqlarning ahamiyati (p) parametrik ishonchlilik mezonini (t) bilan aniqlandi. Bir-biriga bog'liq bo'lmagan guruhlardagi sifat ko'rsatkichlarini solishtirganda, χ^2 testi yordamida o'zaro jadvallar usuli qo'llanilgan. Tadqiqotda muhim ahamiyatga ega bo'lgan kritik darajasi $p < 0,05$ [22, 23] edi.

Natijalar va uning muhokamasi. Homiladorlikning 37-41 haftalarida tuqqan ayollarning yo'ldoshlari tekshirilganda ularning aksariyat qismi kistatsiya davriga mos ekanligi, faqat oz miqdorda terminal so'rg'ichlar rivojlanishining orqada qolishi, yetilmagan so'rg'ichlar soni ko'p ekanligi aniqlandi. Yo'ldoshlarning teng yarmida to'qima shishi, asosan fibrin tolalarining paydo bo'lganligini va soxta infarktlar, tomirlarda tromboz, har xil turdagi distrofik sklerotik o'zgarishlar mavjudligi aniqlandi. [23,18]. Gematologik intoksikatsiya indekslari darajasi guruhlar o'rtasida statistik jihatdan sezilarli farqlarga ega emas edi. Ammo ularning kolloid kremniy dioksidini qabul qilgan guruhdagi o'rtacha ko'rsatkichlari faqat standart davolanishni olgan bemorlarga qaraganda bir oz pastroq edi. Shunday qilib, kolloid kremniy dioksididan foydalanish endotoksinlarni tanadan tezroq olib tashlashga yordam beradi, ularning salbiy ta'sirining davomiyligini kamaytiradi, bu endogen intoksikatsiyaning klinik ko'rinishining pasayishini va taqqoslangan ikkita guruhda laboratoriya ma'lumotlarining yaxshilanishini isbotlaydi. 2-guruhda yengil kamqonlik 17,5% kamroq, o'rtacha kamqonlik esa 14,7% kamroq kuzatildi va farqlar statistik jihatdan ahamiyatli edi. Kolloid kremniy dioksidini qabul qilgan ayollarda intrauterin o'sish sekinlashishi 17,1% kamroq, kasalxonaga yotqizishni talab qiladigan erta tug'ilish xavfi 17,3%, homila-platsenta yetishmovchiligi 19,7%, poligidramniozlar 20,1% kam uchraydi. 22,2% va farqlar yuqoridagi barcha parametrlar uchun statistik ahamiyatga ega. Ammo erta tug'ilish ikkala guruhda ham taxminan bir xil chastotada sodir bo'lgan [13]. Kasalxonaga yotqizilganidan keyin kardiokografiya natijalarini solishtirganda, o'rganilgan guruhlar o'rtasida statistik jihatdan muhim farqlar topilmadi.

COVID-19 va homila gipoksiyasi uchun standart davolash kursidan so'ng, qo'shimcha kolloid kremniy dioksidi olgan bemorlarda normal kardiokografiya ko'rsatkichlari 16,5% tez-tez qayd etilgan, gipoksiyaning dastlabki belgilari - 15,1%, aniq gipoksiya belgilari - 22,2% ga va homila o'limi xavfi - standart davolanishni olgan ayollarga qaraganda 3 baravar kamroq. Kasalxonaga yotqizilgandan so'ng Doppler tadqiqotining natijalarini solishtirganda, o'rganilgan guruhlar o'rtasida statistik jihatdan muhim farqlar topilmadi.

2-guruhda davolanish kursidan so'ng, qon oqimining buzilishi belgilarining yo'qligi 1-guruhga qaraganda 21,1% ko'proq qayd etilgan. Buzilishning dastlabki belgilari va qon oqimining yanada jiddiy buzilishlari ikkala guruhda ham teng chastotada sodir bo'lgan. Shunday qilib, IB darajasidagi qon oqimining buzilishi 1-guruhda tez-tez 25,4%, II bosqich - 2-guruhga qaraganda 27,9% qayd etilgan. Va III darajali qon oqimining buzilishi bir bemorda qayd etilgan. Standart davolanishni olgan va qo'shimcha ravishda kolloid kremniy dioksidini olgan ayollar guruhida yo'q edi [22]. O'rganilayotgan guruhlardagi yangi tug'ilgan chaqaloqlarning fotometrik parametrlarini solishtirganda, statistik jihatdan muhim farqlar ham aniqlandi. Shunday qilib, 1-guruhdagi bemorlarga nisbatan o'rtacha homila og'irligi 2-guruhda 256 g katta, o'rtacha homila bo'yi 2,4 sm katta. Kremniy dioksidi olgan bemorlarda platsentaning

o'rtacha og'irligi, 1-guruhdagidan 15 g yuqori va yo'ldoshning maydoni 13,9 sm² katta [3, 4].

Xulosa. 1.COVID-19 koronavirus ta'siridagi distrofik va destruktiv o'zgarishlar yo'ldosh to'qimasida mavjud ikkilamchi invalyutiv jarayonlarni tezlashtiradi va yo'ldoshning bir qator vazifalarining buzilishiga olib keladi.

2. COVID-19 koronavirus infeksiyasi bilan zararlangan homilador ayollarda morfologik jihatdan yo'ldoshda yallig'lanishga xos patomorfologik o'zgarishlar xorionamnionit ko'rinishida namoyon bo'lsa, COVID-19 va oddiy bakterial infeksiyalar hamda zamburug'lar bilan birga uchrashida kuzatiladi.agar ko'proq terminal so'rg'ichlar zararlangan bo'lsa infeksiya gematogen yo'l orqali tarqalgan bo'lishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Адамян Л.В., Конышева О.В., Ляшко Е.С., Казначеева Т.В., Фаттахова Д.Н., Горбачева Е.Ю., Вечорко В.И. Особенности родовспоможения в условиях коронавирусной инфекции. Диагностика и лечение новой коронавирусной инфекции. Организация работы в условиях многопрофильного стационара: руководство для врачей. Под ред. В.И. Вечорко. М: Практика 2020; 242–253. DOI 10.51833/9785898161804_242.
2. Подопригора Г.И., Кафарская Л.И., Байнов Н.А., Шкопоров А.Н. Бактериальная транслокация из кишечника: микробиологические, иммунологические и патофизиологические аспекты. Вестник Российской академии медицинских наук 2015; 70 (6): 640–650. DOI: 10.15690/vramn564.
- 11.Bahodirovna, H. N. (2023). Prognosis of Placental Insufficiency in Pregnant Women Treated for Coronavirus. Eurasian Medical Research Periodical, 20, 228-236.
3. Bahodirovna, H. N. (2023). COVID-19 VA SARS-CoV-2 DAN DAVOLANGAN HOMILADOR AYOLLARDA PLATSENTAR TIZIM YETISHMOVCHILIGINI BASHORAT QILISH. AMALIY VA TIBBIYOT FANLARI ILMIY JURNALI, 2(11), 235-241.
4. Bahodirovna, H. N. (2023). COVID-19 VA SARS-CoV-2 DAN DAVOLANGAN HOMILADOR AYOLLARDA PLATSENTAR TIZIM YETISHMOVCHILIGINI BASHORAT QILISH. AMALIY VA TIBBIYOT FANLARI ILMIY JURNALI, 2(11), 235-241.
5. Zhu H., Wang L., Fang C., Peng S., Zhang L., Chang G., Xia S., Zhou W. Clinical analysis of 10 neonates born to mothers with 2019-nCoV pneumonia. Transl Pediatr. 2020; 9 (1): 51–60. DOI: 10.21037/tp.2020.02.06.
6. Романовская А.В., Малюгина Т.Н., Михайлова Е.В., Малинина Н.В., Железников П.А., Чудакова Т.К., Сердюков А.Ю., Раскина Е.Е., Бурова О.С., Денисюк Н.Е. Особенности течения новой коронавирусной инфекции и эффективность использования назального интерферона у беременных с COVID-19 и новорожденных с перинатальным контактом. Вопросы гинекологии, акушерства и перинатологии 2021; 20 (6): 65–71. DOI 10.20953/1726%1678%2021%6%65%71.
7. Дубинина, Н. В., Дубініна, Н. В., Самадов, Б. Ш., Тищенко, И. Ю., & Тищенко, І. Ю. (2020). Перспективы использования лекарственного сырья момордика харанция для создания новых лекарственных средств.
8. Михайлова Е.В., Бурова О.С., Денисюк Н.Е., Романовская А.В. Новая коронавирусная инфекция у новорожденных детей. Российский вестник перинатологии и педиатрии 2022; 67 (4): 242.
9. Bahodirovich, H. D. (2023). Use of “Zingiber Officinale Roscoe L” Root in Various Diseases.

Central Asian Journal of Medical and Natural Science, 4(3), 415-422.

18. Bakhodirovich, H. D. (2023). MAGNESIUM AND POTASSIUM DEFICIENCY AND ITS CORRECTION WITH VEGETABLE TINCTURE TINCTURAE MORUS. AMALIY VA TIBBIYOT FANLARI ILMIY JURNALI, 2(4), 139-145.

10. Bakhtiyarova, S. T. (2023). The Reasons of Developing Intrauterine Growth Restriction Syndrome. Central Asian Journal of Medical and Natural Science, 4(5), 742-749.

11. Хайдарова, Н. Б. (2023). Прогноз Недостаточности Плацентарной Системы У Беременных, Получавших Лечение От Covid-19 И Sars-Cov-2. Central Asian Journal of Medical and Natural Science, 4(5), 693-700.

11. Haydarov, D. (2023). TURLI KASALLIKLAR DAVOLSHDA "ZINGIBER OFFICINALE ROSCOE L" DAN FOYDALANISH. Центральноеазиатский журнал образования и инноваций, 2(5 Part 3), 220-226.

12. Salimova, T. (2023). CAUSES AND DIAGNOSIS OF INTRAUTERINE GROWTH RESTRICTION SYNDROME. Science and innovation in the education system, 2(11), 48-50.

13. Salimova, T. B. (2022). Features of the Course of Pregnancy in Pregnant Women with Fetal Growth Restriction Syndrome and the Role of Doppler Velocimetry. Central Asian Journal of Medical and Natural Science, 3(6), 557-563.

14. SALIMOVA, T., & DO'STOVA, N. Q. (2023). HOMILA O'SISHINING CHEGARALANISHI SINDROMI BILAN HOMILADOR AYOLLARDA HOMILADORLIKNING KECHISHI XUSUSIYATLARI. Молодые ученые, 1(15), 4-6.

15. Sharipova, N. M. (2023). Impact of Vitamin D Deficiency on Pregnancy. Central Asian Journal of Medical and Natural Science, 4(5), 705-712.

16. Sharipova, N. M. (2023). The Effect of Vitamin D Deficiency on The Course of Pregnancy During Premature Birth. Central Asian Journal of Medical and Natural Science, 4(6), 389-395.

17. T. B, S. . (2022). Homila O'sishi Chegaralanishi Sindromi Bilan Homilador Ayollarda Homiladorlikning Kechishi Va Uning Diagnostikasida Dopplerometriyaning O'rni. AMALIY VA TIBBIYOT FANLARI ILMIY JURNALI, 1(6), 166-170. Retrieved from <https://www.sciencebox.uz/index.php/amaltibbiyot/article/view/4489>

18. Шарипова, Н. М. (2023). Влияние Дефицита Витамина D На Течение Беременности. AMALIY VA TIBBIYOT FANLARI ILMIY JURNALI, 2(10), 59-63.

19. Полянцева Е.П., Яговкина Н.В. Метод энтеросорбции в лечении гестоза. Вятский медицинский вестник 2009; 1: 48-49.

20. Шарипова, Н. М. (2023). ВЛИЯНИЕ ДЕФИЦИТА ВИТАМИНА D НА ТЕЧЕНИЕ БЕРЕМЕННОСТИ ПРИ ПРЕЖДЕВРЕМЕННЫХ РОДАХ. AMALIY VA TIBBIYOT FANLARI ILMIY JURNALI, 2(11), 191-196.

21. Габриэлян Н.И., Липатова В.И. Опыт использования показателя средних молекул в крови для диагностики нефрологических заболеваний у детей. Лабораторное дело 1984; 3: 138-140.

22. Эффективность энтеросорбции при лечении COVID-19 у беременных / А.В. Романовская, Е.В. Михайлова, Н.Е. Денисюк, Д.А. Тяпкина // Пермский медицинский журнал. – 2022. – Т. 39, № 6. – С. 54-61. DOI:10.17816/pmj39654-61

23. Please cite this article in English as: Romanovskaya A.V., Mikhailova E.V., Denisyuk N.E., Tyapkina D.A. Efficacy of enterosorption in treatment of Covid-19 in pregnant women. Perm Medical Journal, 2022, vol. 39, no. 6, pp. 54-61. DOI: 10.17816/pmj39654-61